

ŽIDOVSKÉ
HRDINKY

JOANNA RUBIN DRANGER
KARIN BRYGGER
ANNELI RÅDESTAD



*„Židovství pro mě není o zapalování svíček
a odříkávání požehnání, ale o tom být spolu
jako pravá rodina.“*

AMY WINEHOUSE

1983–2011

HUDEBNICE A ZPĚVAČKA | ANGLIE

JAKO MALÁ byla Amy pěkné číslo. Její táta zbožňoval hudbu a společně zpívali písničky Franka Sinatry. Když jí bylo devět, její rodiče se rozvedli a to ji hluboce zasáhlo. Ve škole platila Amy za zvědavou žačku, ale taky za neposedu. Ve dvanácti se dostala na jednu z nejlepších hudebně-dramatických konzervatoří v Londýně. Milovala zpěv, ale potíže se soustředěním ji pronásledovaly i tady. Trpěla depresemi, rozvinula se u ní porucha příjmu potravy, a studium proto musela ukončit. Tamní ředitelka doporučila Amy do National Youth Jazz Orchestra, kde divokou pubertáčku s výrazným hlasem okamžitě přijali. První smlouvu s nahrávacím studiem Amy podepsala v šestnácti letech.

Psala procítěné písničky přímo od srdce, což kritika v ohlasech na její první album náležitě ocenila. Koncertní turné a vystoupení večer co večer ji však začala vyčerpávat. V jádru byla velmi plachá, radši než na pódiu trávila čas s kamarády. V jedné londýnské hospodě se seznámila s Blakem Fielderem-Civilem a zamilovala se do něj. O několik let později se za něj provdala. V jejich bouřlivém vztahu ale bohužel nechyběly hádky, nevěra ani drogy, a tak se v roce 2009 rozvedli. Amy osobní trápení vkládala do své tvorby, bolest a zármutek dokázala přeměnit v úchvatnou hudbu. Po vydání alba *Back to Black* se z ní stala světová hvězda. Při udílení cen Grammy v roce 2008 získala pět zlatých gramofonů, více než kterákoliv jiná britská umělkyně v historii. Navzdory hudebním úspěchům se Amy dál potýkala se závislostí na drogách a alkoholu, což se jí nakonec stalo osudným. V pouhých sedmadvaceti letech zemřela na otravu alkoholem. Na její památku vznikla nadace Amy Winehouse Foundation, která pomáhá mladým lidem potýkajícím se se závislostmi a jinými psychickými potížemi.

*„Základním lidským právem
je právo na to mít práva.“*

HANNAH ARENDT

1906–1975

POLITICKÁ TEORETIČKA, FILOZOFKA A SPISOVATELKA |
NĚMECKO A USA

NAŠE ZKUŠENOSTI NÁS ČASTO POZNAMENÁVAJÍ, v dobrém i zlém, na celý život. Fungují pak jako jakýsi filtr, díky kterému věci vidíme jinak a někdy třeba i zřetelněji než ostatní. Naše vlastní bolest z prožitého bezpráví nás může vést k tomu, že budeme bojovat proti bezpráví páchanému na druhých. Coby Židovka byla kruté nespravedlnosti vystavena zamlada v Německu i filozofka Hannah Arendt. I později, když opustila vlast, aby si zachránila život, zažívala jako uprchlice těžké chvílky. To vše poznamenalo Hannah i její profesní směřování a vedlo ji k tomu, aby se hlouběji zabývala politickými otázkami týkajícími se lidských práv.

Hannah se narodila v Německu v roce 1906 do sekulární židovské rodiny, která jí nijak nebránila v touze po vzdělání, a tak se už ve třiatvaceti letech mohla pyšnit doktorátem z filozofie. Navzdory akademickým úspěchům jí bylo znemožněno pokračovat v kariéře. V důsledku rozmáhajícího se antisemitismu se totiž mladá židovská filozofka stala v Německu nežádoucí osobou. Hannah akademický svět opustila znechucená tím, jak pasivně a beze slova odporu jeho představitelé přihlížejí sílícímu bezpráví, a začala se místo toho zabývat politikou.

Když se v roce 1933 nacisté v Německu chopili moci, utekla Hannah do Francie. Tam zažila, jaké to je, když se člověk ocitne bez státní příslušnosti. Takový uprchlík je bezprávný, tedy je zbaven veškerých svých práv, uvědomila si Hannah a formulovala ostře a jasně stěžejní myšlenku: *Základním lidským právem je právo na to mít práva.*

Po obsazení Francie Německem upadla Hannah do zajetí, přesto se jí nakonec podařilo uprchnout do Spojených států, kde se později stala jednou z velkých myslítek 20. století.





ASENATH BARZANI

1590–1670

RABÍNSKÁ UČENKYNĚ | MEZOPOTÁMIE (DNEŠNÍ IRÁK)

PŘED TÉMĚŘ PĚTI STY LETY SE V MOSULU na Blízkém východě narodila dívka, jež dostala jméno Asenath. Jednoho dne se měla stát první rabínkou na světě. Otcem dívky byl velmi učený a všemi uznávaný rabín. Působil jako rektor v místní rabínské škole, ale mnoho času trávil na cestách po vesnicích a městech v okolí Mosulu, kde zakládal další školy. Čekání na jeho návrat domů si Asenath krátila prozkoumáváním ohromné domácí knihovny. Byla okouzlená tvary jednotlivých hebrejských písmen a ve své fantazii si je představovala jako jakási exotická zvířata.

V té době se lidé domnívali, že studium je jen pro chlapce, nikoliv pro dívky. Přesto Asenath tatínka vždy po návratu z cest prosila, aby jí vyprávěl biblické příběhy a ona se z nich mohla učit. A s každou nabytou vědomostí se jí v hlavě vyrojilo sedm nových otázek. Nakonec tatínek dceřiny prosby vyslyšel a začal ji soustavně vyučovat – a neli-toval, Asenath se totiž projevila jako vynikající studentka. Později se zasnoubila s Jákobem, nejlepším studentem tatínkovy rabínské školy, a ten jí slíbil, že nikdy nebude muset vykonávat domácí práce, aby veškerý svůj čas mohla věnovat studiu.

Když Asenathin tatínek zemřel, nastoupil na místo rektora Jákob. Později ale zemřel i on a bylo třeba, aby po něm péči o mladé studenty převzal někdo další. Asenath uvažovala, kdo by to mohl být. Jedné noci se jí ve snu zjevil tatínek, mlčky se na ni usmíval a Asenath pochopila, že to ona se má zhostit této úlohy. Ještě nikdy předtím se nestalo, aby v čele rabínské školy stála žena. Postupem času si ale Asenath vybudovala pověst jedné z nejuznávanějších učekyní v zemi, vážené natolik, že jí s prosbou o radu psali rabíni z blízka i z daleka. Na straně 175 se dočtete o novinářce a spisovatelce Sigal Samuel, kterou příběh Asenath Barzani zaujal natolik, že o ní vytvořila obrázkovou knížku.

„Nesouhlasím!“

RUTH BADER GINSBURG

1933–2020

SOUDKYNĚ | USA

KDYŽ RUTH BADER GINSBURG v roce 1959 promovala na právech, byla jednou z mála žen v ročníku. V té době byla mezi právníky ve Spojených státech pouze tři procenta žen a na federálních soudech byste nenašli jedinou soudkyni.

Hned od začátku studií Ruth z různých stran slýchávala, že dělá chybu a že by se měla věnovat něčemu jinému. Sám děkan fakulty se jí vyptával, proč na škole zabírá místo, které by jinak připadlo nějakému mladému muži.

Ruth na podobné nářky nedbala a u studia práv vydržela. Chtěla změnit nastavení celé společnosti a ve svém úsilí se nehodlala nechat nikým zastavit. Díky cílevědomosti a pevné vůli slavila úspěchy a postupně získávala i věhlas. Od roku 1993 do své smrti byla členkou Nejvyššího soudu Spojených států amerických, což je jedna z nejvyšších funkcí, kterých lze v USA v rámci oboru práv dosáhnout.

Není příliš známým faktem, že Ruth působila i v Evropě: v 60. letech minulého století pobývala jako vědecká pracovnice několik let ve Švédsku, získala čestný doktorát na univerzitě v Lundu, a dokonce se naučila švédsky.

Později, když se proslavila jako bojovnice za demokracii a rovná práva, říkalo se jí The Notorious R. B. G. Přezdívka odkazuje na umělecké jméno slavného rappera známého jako The Notorious B. I. G. a Ruth si ji vysloužila svým neúnavným bojem za lepší společnost pro všechny lidi bez rozdílu. Chápala, že přezdívka je projevem uznání.

Ruth se proslavila také krásnými límečky, jimiž si zdobila soudcovský talár. Pokaždé si je vybírala podle toho, o čem se zrovna u soudu rozhodovalo, některé nesly pozitivní, jiné negativní poselství. A jeden nosila vždy, když chtěla vyjádřit nespokojenost – jako by jeho prostřednictvím říkala: „Nesouhlasím!“



„Neexistuje v podstatě žádná halachická překážka, kvůli které by se žena nemohla stát rabínkou, je to čistě věc nezvyku a předsudků.“

REGINA JONAS

1902–1944

PRVNÍ RABÍNKA MODERNÍ DOBY | NĚMECKO

REGINA JONAS VYRŮSTALA v chudé židovské čtvrti v Berlíně. Už jako malá věděla, že se chce stát rabínkou. V jejích dochovaných písemnostech se dočítáme, že hlavními důvody, které ji v tomto předsevzetí motivovaly, byly láska k lidem a pocit, že ji k tomu povolal Bůh. Regina byla přesvědčená, že Bůh se nestará o to, zda povolává chlapce nebo dívku, a zastávala názor, že v životě jde o to zúročit dary, kterých se člověku od Boha dostane. A jejím darem bylo působení v synagoze.

Regině se skutečně podařilo stát se první rabínkou v Evropě a nesmazatelně se tak zapsat do židovské historie. Prvním učitelem jí byl tatínek, bohužel ale předčasně zemřel. Regina přesto pokračovala ve studiu, i díky podpoře několika berlínských ortodoxních rabínů.

Na závěr studia napsala pojednání s názvem *Kann die Frau das rabbinische Amt bekleiden?* (*Může žena zastávat rabínský úřad?*) a žádala pak několik rabínů, aby ji ordinovali rabínkou. Všichni odmítli, až teprve roku 1935 jí *smichu* (formální jmenování) udělil reformní rabín Max Dienemann. I potom se ale našlo dost takových, kteří ji jako rabínku odmítali uznat.

Brzy po těchto událostech přišla válka. Regina vykonávala rabínskou službu i v nacistickém zajetí, mimo jiné v továrně a také v koncentračním táboře Terezín. Později byla deportována do Osvětimi a konce války se nedožila.

